

Szívtelen kánon

A mikor meglátta őket ernyedten ülni az elegáns hotel kávézójában, ijedten megfordult, mint aki csak véletlenül járt arra, és eltévesztette az asztalt, de nem volt menekülés: már mögötte is állt belőlük kettő. Gyöngéden megragadták és odatolták az üres székhez.

Öten voltak. Mind fekete garbót, fekete öltönyt, napszemüveget és még sötétebb keménykalapot viseltek, hozzá ízléstelenül vastag talpú, fehér dorkót, fűző nélkül. Külső-józsefvárosi fehér négernek látszottak, részvétellel teli érdeklődőnek egy távoli rokon temetésén.

Ahogy a zenei szerkesztőnő a fejét kapkodta, csak annyi különbséget vett észre közöttük, hogy az egyiknek hiányzott a bal fülcimpája, a másíknak pedig a jobb felső metszőfogába bele volt csiszolva egy igazi gyémánt, amin mindig felszikrázott a fény, amikor beszélt.

Legalábbis igazi kellett hogy legyen, különben milyen idióta csiszolatna straszt a fogába?

– Szóval maga mondta élő adásban a Káldor Éva művésznőnek – kérdezte a bajuszos, tornacipős lábát az empire kávéházi széken nyugtatva –, hogy négy óra eltelte után is pontosan tudta: nem lehet még vége a *Tristannak*, mert a kövér nő még nem énekelt?

A lány bevallotta, hogy igen.

Nem merete hozzátenni, hogy igazából nem is ezért rúgták ki, hanem mert előtte megkérdezte a nemzetközi operafesztiválok bariton sztárjától, Czinderytől, hogy tényleg ennyire botfűlű-e, vagy művészeti koncepciója, hogy egyetlen hangot sem talál el elsőre, hanem mindegyiket körüléneklí? Nem szokott a művészekkel gorombáskodni, de hát mit lehetett tenni, ha Czindery legutolsó lemeze úgy szólt, mint aki berepedt körömmel kaparász egy félig betört üvegablakon.

El is küldték emiatt az ország egyetlen klasszikus zenét játszó rádiójától.

A gyémántfogú gyorsan, jól betanult leckeként elhadarta, hogy Rastaman Toplák Lénárdnak keresnek road-menedzsert. Zeneértő ember legyen, gondolkodjon távlatokban, és legyen koncepciója.

– Igen – bólogatott, és kicsit mélyebbre húzta a fejében a köcsögkalapot. – Koncepciója, az legyen.

A szerkesztőnő megkérte őket, mondanák már meg, ugyan ki ez a Toplák?

– Rastaman Toplák Lénárd?! – nézett rá a teljes gyászoló rokonság, kicsit döbbenet. – Ez a művészneve. Ne mondja, hogy nem ismeri! Tudja: Rastaman? A gengszterrapper? Toplák és Napsugár? Így se harangozik?

A szerkesztőnőnek valami rémlett. Ha egy dolog annyira csúnya, hogy már szép, az megmarad az emberben. Nem lehetett úgy taxiba ülni azon a nyáron, hogy ne Rastaman és Napsugár számokat nyomattak volna a rágógumi-rádiók. A daloknak ugyanaz volt a dramaturgiájuk: az egyik dalnok – egy nyálás tenor – panaszos moll-dallamot énekelt, általában arról, hogy mennyire ráfázott, mert a luvnyája rájuk nyitott, amikor félrekefélt, vagy otthagya, mert ő csúnyán elhanyagolta. A másik meg – öregebb, tapasztaltabb, cinikus róka – rárapelt erre a rinyára. Iszonyú gyorsan, hangonként három szótagot hadarva, néha nem is szellemtelenül, de a lényeg, hogy mély, rekedt, zsíros, gusztustalan torokhangon.

És palóc tájszólásban.

De melyik közülük a Toplák, és melyik a Rastaman? Vagy mind az összes?

– Köszönöm, nem vállalom – mondta a zenei szerkesztő.

Föl akart állni, de az egyik napszemüveges visszanyomta a székbe.

– Várjon!

És már jött is maga a Művész. Valamelyik a kettő közül. Nem jött: hullámozott, mint régen a Gellért fürdő nagymedencéje óránként egyszer. Jött, át az asztalok között, mint ha vízen csörtetne. Leült a főhelyre, nem köszönt senkinek.

– Nem vállalja – mondta az egyik keménykalapos rokon szomorúan. A Művész ezen őszintén csodálkozni látszott. Ezt abból lehetett észrevenni, hogy az egyik szemöldökét kérdően fölvente.

– Azt kérdezi, miért nem – iparkodott segítőkészen a másik temetésrendező.

A Művész helyeslően bólintott, mint aki elégedett szavainak helyes interpretációjával. Nagyon magas, girhes fickó volt, csupa kéz és láb, csont és bőr. A kezével időnként furcsa, oda nem illő mozdulatokat tett, mintha odabent valami néma zene szólna a fejében, amire ő titokzatos vitustáncot lejt. Valószínűleg ilyennek képzelte Bob Marley-t, amikor lejött a ganjáról. Rastafrizurát viselt, amit valaha, amikor utoljára megmosta, valószínűleg mézzel kevert csirizzel fontak össze. Ujjatlan izompólójából kilógott a két karja, ami válltól csuklóig sűrűn ki volt varrva mindenféle cirádákkal, ami a szerkesztőnőt egy kalotaszegi abroszra emlékeztette. Régi tetkó lehetett, mert egészen megfakult, és olyan volt, mint a tegnapi hányás.

– Nézze, kisasszony – vette át a szót a harmadik gyászoló. – Nagy terveink vannak. Nagyon nagyok. Nyitni akarunk a közép-európai piac felé. Tádzsikisztán, Benelux államok, talán valamelyik Németország is szóba jöhet.

– Abból már csak egy van – mondta a szerkesztő.

– Mindegy, mi nyitni akarunk.

– Magyar gengszterrappel? – kérdezte a kellenél kissé gúnyosabban a szerkesztő.

– Miért? Toplák három nyelven nyomja a szöveget, és legalább négyszáz dalt írt.

Ezek szerint ez a Toplák. Vagy a Rastaman. A nyakában másfél kilós, fonott, vastag aranylánc. Nyilván a Lloyd's különrészele biztosítja, ha este kilenc után végigsétál a bonyhádi főutcán.

– Ennek a palóc rapnak divatja van most – magyarázta a menedzserek egyike. – Ezért kell új dimenziókat keresnünk. – Tetszhetett neki a szó. – Új dimenziókat. Mire hármat pislogunk, itt már lesz szögedi rap, hajdúsági rap, vazsmegyei rap. Rastamannak jövőre valami egészen újat kell kitalálnunk. Itt jön szóba a kegyed zenei szakértelme.

– Köszönöm, nem vállalom. Én szerkesztő vagyok, és nem groupie. – Mielőtt a többiek tiltakozhattak volna, hozzátette: – És nem is roadmenedzser.

– Csak az aóron vitákozunk – mondta Toplák.

A szerkesztőnő kicsit csalódott volt, hogy tényleg palócosan beszél. Azt hitte, az mindössze föllépőtrükk. A hogyan után esett csak le neki, hogy mit mondott ez a csatornatölték. Majdnem pofán vágta.

Rastaman ekkor egy számot mondott. Nagyjából akkora számot, mint amit az a heti lotó négytalálatos fizetett. Remek, gondolta a szerkesztőnő: akkor már megvan az abgangja is.

– Igen? – kérdezte élesen. – És évente vagy havonta fizetne ennyit?!

– Dehógyis – felelte Rastaman, és őszintén csodálkozni látszott. – Koncártánként.

A következő csütörtökön kezdett. Feszített volt a tempó. A turnébusz reggel indult Budapestről. Rastaman, Napsugár meg ő általában délelőtt tizenegykor mentek utána, S–600-

as Mercedesszel. Napsugár épp olyan volt, amilyennek képzelte: húsz év körüli, szőke, vékonydongájú fickó. Választékosan, kicsit csiricsárén öltözött, és állandóan elégedetlenkedett, nyávogott valamiért, leginkább, hogy miért neki kell az anyósülésen utaznia.

Rastaman rendszerint egy angol szexlapot vitt magával, és hosszan tanulmányozta a képeket. Néha megforgatta az újságot, amikor elsőre nem jött rá, milyen kameraszögből fényképezett a fotós. A lány ilyenkor rezzenetlenül előrenézett, és az utat figyelte.

Amikor az első városba megérkeztek, már ment a műsor. Az előzenekar után következett Napsugár néhány balladával, utána Rastaman, végül pedig ketten együtt. A háttérben kubai táncoslányok ropták. Utoljára jött a közös siker, állítólag az Évtized Slágere, az *Angyal*.

A basszusgitár ördögös reggae-futamokat játszott, a szintetizátor viszont valami méltóságteljes, lassú, jamaikai ihletésű lejtést adott a kíséretnek.

„Lány, te vagy az angyal, a kedves angyal

– énekelte Napsugár –,

*közelebb hozzám a szívemnél.
Szóval, te vagy az angyal; a kedves angyal,
lány, a macám lehetnél. Ha végre észrevennél.”*

Erre rappelt rá Toplák rekedt, zsiros hangon, és közben összevissza hadonászott:

*„Az élet egy nágy buli, amíg csáóvó voltól,
de ki fogja a kezed, hogyhá egyedül volnál?
Az élet sokóig egy jó nágy móká,
de ne légy hülye csoóká,
mert másnap jön a roóká.
Te vágy a legjobb, ámi vélem történt,
szabóly, ámi mindég erősíti á törvényt.
Csák kerüld ki az örvényt,
ádogásd á töltényt!
Gengszteré á stukker, pápoké á tömjén.”*

Na, hát ezen dobták el magukat a tinédzserek.

A koncert után még beszélgettek is vele a gyerekek. Odamentek, és megosztották a gondolataikat, a rapper pedig elgondolkodó arccal válaszolt nekik, baromi nagy közhelyeket, mint „a közeledő dolgok árnyéka mindig előttük jön”, meg hogy „a kevésből a semmi is sok”. A gyerekek úgy mentek el, mint áldozás után a templomból: imára kulcsolt kézzel, áhítattal a nyelvük alatt tartva a szent igazságokat.

Azután a zenészek, táncosok összepakoltak, és kezdődött a diszkó. A lemezlovast meg a cuccot otthagyták, és rohantak a következő városba, ahol addigra már a konferanszié puhította az új közönséget.

A szerkesztőné nézte a vidáman csivitelő, tejsokiszínű kubai táncoslányokat, és irigykedett. Mind soványak és izmosak voltak. Lapos hasukon feszült a bőr. Arra gondolt: ha ezek megessznek egy egész csirkecombot, kiszúrja az oldalukat.

Észre se vette, Rastaman mikor állt meg mögötte.

– Né ilyen utónuk a pohórból – mondta.

Mikor ő kérdően ránézett, hozzátette:

– Mind tripperes.

Tíz nap volt egy turné, utána négy nap pihenő. Az utolsó koncert előtt megkérte Rastamant, hogy egy számot ezután a kedvéért hagyjon ki a műsorból, pedig a közönség imádta. Arról szövegelt benne, hogy egy munkásembert, aki padlószőnyeget fektet le, mindenütt vacak kávéval kínálnak. Egyszer bosszúból berakja a padlószőnyeg alá a néni ke papagáját. Ennél a résznél mindig elővett egy nagy Koelner kalapácsot, és eljátszotta, hogyan töri porrá a szőnyeg kidudorodását.

– Tudom, semmi közöm hozzá – mondta a szerkesztő, és kezét a rapper tetovált karjára tette. Rastaman nézte, hogy milyen szép keze van: hosszú zongoristaujjak, mégis alig valamivel nagyobb, mint egy gyerekkéz –, de valaha volt két hullámos papagájom. Szegények, azok jutnak eszembe.

A föllépéskor, persze, előadta a számot.

A szerkesztő besokallt. Elég volt, gondolta; nincs az a pénz! Már akkor elindult kifelé, amikor Rastaman elővette a kalapácsot, és hadonászni kezdett. Kimegy az öltözőbe, és megírja a fölmondását, kész! Már az ajtónál volt, amikor hallotta, hogy váratlanul új poénja van a számnak: a szobában vígan röpdösött a kurva papagáj, a szőnyeg kidudorodása alatt pedig a kávécsészét verte szét a Maestro. Rastaman menet közben, fejben átírta a számot. És még rímelt is.

A pokol a következő tíz napban szabadult el.

A rapper először is kirúgta Napsugárt. Nem egyszerűen kirúgta: kidobta a lassan guruló kocsiból és otthagya az út szélén. Mindegy is, miért. Eggyel többször nyavalygott a keltetőnél. A szerkesztő kétségbeesetten mobilozott a dorkósokkal, de azok azt mondták, oldja meg, ő a roadmenedzser. Rastaman csak legyintett, hogy a közönség észre se fogja venni Napsugár hiányát.

– Kíváncsi vagyok, hogyan – háborgott a szerkesztő.

A koncert kezdete előtt három perccel a rapper a kezébe nyomott egy papírlapot, rajta az *Angyal* szövege és a dallam, nettül lekottázva. – Mágá lesz Napsugár! – mondta Rastaman, és fölrohant a színpadra.

A szerkesztő nem tudta, hogyan és ki lökdöste föl végül a világot jelentő deszkákra. Ott állt a mikrofon előtt, kezében a papírlappal, látta, amint a szintetizátoros biztatón bólint, hogy most kellene belépni, de nem jött ki hang a torkán. Harmadszorra sikerült valami sóhajfélét kisajtolnia magából, de azután a reggae hullámmzó ritmusa magával ragadta, és csodálkozva érezte, hogy a második versnél aprókat lépegetve már táncol is. Mint egy igazi jamaikai.

Rastamannak igaza lett: a kutya se kérdezte, melyik az igazi Napsugár. Nagy tapsot kapott.

Amikor lejöttek a színpadról, odasziszegte a rappernek:

– Ha még egyszer ilyen helyzetbe hoz, fordulásból úgy tökön rúgom, hogy táncot járnak a mogyorói!

Rastaman büntudatosan vigyorgott, ám az eredeti Napsugár másnap se jöhetett vissza. A szerkesztő az egyik kubai lánytól kapott egy krémszínű nadrágot, a másiktól egy ezüst szandált, és olyat tett, amit még életében soha: pirosra lakkozta a lábkörmét. A haját ugyan nem engedte fürtökbe fonni, de aznap este egy lány rajongó odaóvakodott hozzá, és a fejébe nyomott egy rasta tamot, majd elszaladt. A kötött sapkán a szivárvány minden színe fölfedezhető volt, elől pedig egy Júda oroszlánját ábrázoló kis címert hímeztek rá.

Másnap már őt is körülállták a rajongók, és kínjában olyanokat mondott, hogy „a halak sohase hazudnak”, meg hogy „szeresd az ikertestvéreidet, mert ők legalább sose feledkeznek meg a szülinapodról”.

Amikor kitalálta, hogy a következő lemezt élőben vegyék föl a váci fegyházban, ahol Rastaman a hírek szerint többször is megfordult, és nem előadóművészként, a gyászoló rokonság majdnem bepisilt örömeiben. Csak azon aggodalmaskodtak, hogy a nehézfiúk még a krémszínű nadrágot is leszedik róla, de Rastaman mindenkit megnyugtatóan, hogy Vácon a smaszerek először ütnek, utána köszönnék.

– Miért hívják magát Topláknak? – faggatta a rapper.

– Á ruhóm – mondta Rastaman, és az öltözékére mutatott.

A szerkesztő tovább szárnyalt. Azt kérdezte, hol van Pölöske. Rastaman gyanakodva nézett, hogy miért akarja tudni. – Mert – mondta a szerkesztő – a születésnapján tarthatnánk egy nagy koncertet a szülőfalujában, de én csak egy Pölöskét találtam a térképen, és az nem Nógrádban, hanem a Bakonyban van.

– Miér? – kérdezte közömbösen Rastaman. – Dábás Sáo ribá sé egy út vezet, Bugyin keresztül.

Dehogya, kezdte ő magyarázni, kezében az autóstérképpel; mióta ugyanis megépült az M5... Azután leesett a tantusz. – Hülye paraszt! – mondta. Rastaman csak vigyorgott.

Vácott mindenkinek igaza lett. A nehézfiúk először a rappert kezdték ki, de ő keményen visszazólogatott nekik. Néhány renitenst az örök kivittek. Amikor azonban belekezdtek az *Angyalba*, az egész csürhe megindult. Nagy, zsávolyruhás, szürke massa, vi-csorgó pofák, kukacként mozgó ujjak. Tódultak, tódultak előre, nem is emberi hangon üvöltve. A szerkesztőnő nem kapott levegőt; lerángatták a színpadról.

Rastaman a tömegbe ugrott, hogy segítsen neki, de a legközelebb álló rab erőből lefejelte. Fröcsögött a vér, a basszusgitáros megragadta a lány karját, és maga mögé rántotta, a fegyőrök pedig könnygázgránátokat gurítottak szét a teremben.

Túlértékelt a saját képzelőerejét, állapította meg a szerkesztőnő, amikor megtépve beültek a Mercedesbe. Köszönöm, mondta a rappernek. Rastaman csak a szokásos módon fölfonta a szemöldökét, és közölte: nagyon reméli, sikerült kamerán rögzíteni a balhét, mert azzal akarja reklámozni az új lemezt. Azután bedugta a fülhallgatóját, és valami hangos zenét hallgatott.

A lány csak azon csodálkozott, hogy a cellák nem a folyosó bal oldaláról nyíltak, ahogy Rastaman három dalban is elrappelte, de még csak nem is a bal oldalról: függőfolyosó volt.

Amikor megálltak vacsorázni, megkérdezte, mit hallgat ilyen hangosan.

– Nem hallóm – mondta Rastaman. – Túl hángos a muzsika.

Így bekukucskált a lejátszó kis ablakán. Bartók volt, a *Kékszakállú*. Meglepődött. Ez után a nap után nem merte megkérdezni, hogy ugyan, szerencsétlen, mit ért maga ebből?! Pedig szerette volna.

A rapper azonban magától vallotta be, hogy nem érti. Nem a zenét, a mondanivalót. Nem érti, magyarázta, hogy a Herceg mit akar a volt asszonyaival. Minek örzi mindet külön-külön szobában?

A szerkesztőnő ehhez azután tényleg értett; ez volt a szakmája.

– Ez egy szimbolikus történet – magyarázta. – A vár a Herceg lelke, tele minden földi és égi jóval, de akad néhány szoba, ami évszázadok óta csak az övé, amit soha senkinek nem akar kinyitni. És, persze, az új asszonyok mind ezekbe szeretnének bemenni. Amikor pedig akarata ellenére kinyitja nekik, rögtön be is zárja oda őket.

– Éz világos – mondta Rastaman. – Nem ezt nem értem. Mér' zárja be őket? Mér' nem nyiffántja ki rögtön mindet?

Amíg a stúdióban a nagylemezt keverték, nem maradt semmi dolga. A „koncepción” törte a fejét. Hogy mivel jöjjenek ki, ha jövőre tényleg lesz szögedi meg vazsi gengszterrap. És hogy miként fogadnak a rajongók egy teljes stílusváltást. Végül is Rastaman a semmiből tűnt föl, előélet nélkül, nem játszott rockbandában, nem látszik, hogy bármilyen hangszerhez értene, nem is nagyon tud énekelni, és vannak ezek a furcsa jelek... Bakonypölöske, meg hogy hol nyílik az ajtó Vácott. Utánanézett, de semmit nem talált. Hogyan is talált volna, hiszen az igazi neve nyilván nem Rastaman, és aligha Toplák. Lénárd lehet, no de milyen Lénárd?

Még a régi rádiós kollégáit is ráállította, teljesen eredménytelenül. Semmit nem találtak az archívumban. Miért találtak volna? Valaki, talán viccből, küldött neki egy 1934-es lakklemez-fölvétel-másolatot. A szokásos túlvilági sercegés után megszólalt a bemondónő: „Halló, halló, Budapest-1 és a közvetítő állomások, Filotás Lilly beszél. Kedves hallgatóink, közvetítést adunk a Zeneakadémiáról. Johann Pachelbel *D-dúr kánonjának* spanyolgitár-átiratát Lénárd Károly játssza.”

És megszólalt a zenetörténelem egyik legcsodálatosabb műve, a mindössze nyolc félhangból álló kánon, és annak huszonnyolc zengő, csilingelő, barokk variációja, amit egy alighanem ufóként a Földre érkezett, titokzatos német írt, öt évvel Bach születése előtt.

Mindenesetre Rastaman nincs annyira öreg, hogy 1934-ben fölléphetett volna a Zeneakadémián.

Egész délelőtt a *D-dúr kánon* mágikus nyolc hangja kavargott a fejében. Kétségkívül generikus lejtésű muzsika. Gyakorlatilag mindenre rá lehet húzni ezt az akkordmenetet, a Vangelis *Rain and Tears*-étől a Beatles *Let It Be*-jéig, sőt, Bob Marley reggae-je, a *No Woman No Cry* is ugyanígy szól.

És akkor, kísérletképpen, ráénekelte az *Angyalt*. Az is stimmelt!

Másnap kora reggel már a Zeneakadémia könyvtárában volt. A fotót az 1932-es évkönyvben találta meg. Nem voltak rastafürtjei, nem volt rajta másfél kiló smukk, de egyértelműen azonos Rastamannal. Pingvinnek volt öltözve: frakk, fehér csokornyakkendő. Lénárd Károly fiatal, tehetséges klasszikus gitáros, aki Pachelbel-átiratokkal foglalkozik.

Pedig nem lehet. Hiszen akkor legalább százhusz évesnek kellene lennie.

– Ezt magyarázza meg! – mondta, amikor Rastaman belépett a roadmenedzseri irodába.

Letette elé az évkönyv fénymásolatát. Lénárd fölfonta az egyik szemöldökét.

– Nézze – folytatta a lány –, én nem akarom leleplezni. Nem is tudnám leleplezni, mert nem is értem ezt az egészet. Hogyan kerül maga 1934-be?

Rastaman most a másik szemöldökét vontta föl. Ez már azt jelentette, hogy nagyon-nagyon csodálkozik.

– Előkerül egy bugaci rapper...

– Noógródi!

– Egy nógrádi rapper, aki valójában szomorúzenész! Aki egész titokzatos életében csak a Pachelbel különös melódiáját akarta eljátszani. Ez lehet a nagy, jövő évi koncepció!

Rastaman valamit mondani akart.

– Mitől fél? Hogy nem hordhat fél mázsa aranyat a nyakában? Hogy előről kell kezdenie? Ígérem, nem.

A rapper ekkor elhajította a Koelner kalapácsot. A nehéz szerszám pörögve átszelte a levegőt, és halántékon találta a szerkesztőnőt, aki azonnal összecsuklott.

Rastaman egy darabig tanácstalanul állt, azután kezét a lány nyaki ütőerére helyezte. Ott tartotta. Nem érzett pulzust. Szomorú volt.

Fogta a kalapácsot, beletette egy bevásárlószatyorba. Ahonnan lehetett, letörölte az ujjlenyomatait. Azután csak állt, és nézett a szerkesztőnőre. Senki sem tudott volna olvasni a gondolataiban.

Kilépett az utcára, ahol az augusztusi napfény szinte függőlegesen zúdult a járdákon nyüzsgő emberekre. Csak a harmadik nyilvános telefonkészülék működött. Fölhívta a köcsöskalaposokat.

– Kellene nekem egy új zenei szerkesztő – mondta minden palócozás nélkül. Amikor a vonal túlsó oldaláról meghallotta a káromkodást, az artikulálatlan üvöltözést, eltartotta a fülétől a kagylót.

Amint a lárma alábbhagyott, halkán, tagoltan hozzátette:

– Ne legyen olyan jó, mint ez volt. ■ ■ ■

Szántó Péter (1952–2018): író, újságíró, kommunikációs szakember. Többszörös pályaelhagyó volt: jogászként végzett, de sosem praktizált. Újságíró lett, de a kilencvenes évek elején, ahogy mindig fogalmazott, „átállt a sötét oldalra”, és kommunikációs szakemberként dolgozott. Mint forgatókönyvíró is sikeres volt, társszerzőként közreműködött az *Angyalbőrben* és a *Familia Kft.* című népszerű tévésorozatokban. Életének utolsó két évében ismét irodalmi pályájára koncentrált. A könyvhétre megjelenő *A főhős meghal a végén* a második novelláskötete.